

بررسی وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان زن مقطع کارشناسی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی در سال‌های رکود جذب فارغ‌التحصیلان زن دانشگاه‌ها در بازار کار (مطالعه موردی دانشگاه الزهراء (س))

معصومه کربلاآقایی کامران^۱

چکیده

مقاله حاضر به بررسی وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۰ (اوج میزان بی‌کاری فارغ‌التحصیلان زن دانشگاه‌ها) در مقطع کارشناسی کتابداری دانشگاه الزهراء (س) می‌پردازد. روش پژوهش، پیمایشی توصیفی است و ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه است. از ۱۲۸ پرسش‌نامه فرستاده شده، ۱۰۶ پرسش‌نامه معادل ۸۲/۸ درصد، تکمیل و ارسال گردیده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد ۸۵/۸ درصد فارغ‌التحصیلان شاغل هستند که ۹۱/۲ درصد آن‌ها در مشاغل مرتبط با رشته کتابداری فعالیت می‌کنند. ۵۴/۲ درصد فارغ‌التحصیلان، با فاصله زمانی کمتر از یک‌سال پس از فراغت از تحصیل جذب بازار کار شده‌اند. معرفی دوستان و آشنایان با ۲۷/۷ درصد، متداول‌ترین شیوه کاریابی است. ۳۳/۷ درصد فارغ‌التحصیلان در کتابخانه‌های تخصصی مشغول به کار هستند و ۵۵/۶ درصد شاغلان در کتابخانه‌ها، همه مسئولیت بخش‌های مختلف آن کتابخانه را برعهده دارند. در پایان، پیشنهادهایی ارائه شده است.

کلیدواژه‌ها

اشتغال زنان، اطلاع‌رسانی، فارغ‌التحصیلان دانشگاه، دانشگاه الزهراء (س)، کارشناسی کتابداری.

مقدمه

سال ۱۳۷۵ به بعد سیری صعودی طی کرده است (۵)، این درحالی است که براساس آمار رسمی میزان بی‌کاری نیز در میان بانوان تحصیل‌کرده به صورت قابل توجهی در حال افزایش است. آماری منتشرشده از سوی مرکز آمار ایران نشان می‌دهد این میزان در

در سال‌های اخیر، زنان که نیمی از جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند، تمایل بیشتری به تحصیلات عالی پیدا کرده‌اند و تعداد پذیرفته‌شدگان دختر نسبت به پذیرفته‌شدگان پسر در آزمون‌های ورودی دانشگاه‌ها از

۱. عضو هیئت علمی دانشگاه الزهراء و دانشجوی دکتری کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه تهران mkamran@ut.ac.ir

سال ۱۳۸۱ به ۶۲ درصد رسیده است (۱): با توجه به تغییرات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی در سال‌های اخیر و همچنین تغییر در ترکیب جنسیتی جمعیت دانشگاهی انتظار می‌رود شاهد ورود هرچه بیشتر زنان به بازار کار و افزایش میزان مشارکت آنان باشیم. این درحالی است که بر اساس آماری رسمی، میزان بی‌کاری در میان زنان تحصیل‌کرده از ۴/۷ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۲۰/۷ درصد در سال ۱۳۸۰ افزایش یافته است (۱: ۱۵) و این برخلاف سیر صعودی میزان پذیرفته‌شدگان دختر در دانشگاه‌هاست.

از مهم‌ترین مسائلی که در زمینه اشتغال زنان تحصیل‌کرده وجود دارد، محدودیت تنوع شغلی و یا به عبارت دیگر جداسازی جنسی مشاغل^۲ است که سبب تمرکز فعالیت زنان و اغلب مردان در مشاغل خاصی می‌شود (۹). رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی از جمله رشته‌های دانشگاهی است که تعداد پذیرفته‌شدگان دختر در آن بیش از پذیرفته‌شدگان پسر است. به همین دلیل انتظار می‌رود با توجه به افزایش میزان بی‌کاری در میان زنان تحصیل‌کرده، فارغ‌التحصیلان زن این رشته درکسب شغل با مشکلات بیشتری مواجه باشند.

با توجه به موارد فوق وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان مقطع کارشناسی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه الزهراء (س) در سال‌های ۱۳۷۶ الی ۱۳۸۰ (که بر پایه آمار ارائه شده در بالا اوج میزان بی‌کاری زنان تحصیل‌کرده است) مورد بررسی قرار گرفته است.

ضرورت پژوهش

با توجه به تغییرات اجتماعی، سیاسی و فرهنگی در سال‌های اخیر و افزایش حضور روزافزون زنان در صحنه علمی کشور، انتظار می‌رود شاهد ورود هرچه بیشتر زنان به بازار کار و افزایش میزان مشارکت آنان باشیم (۸: ۱۰۴). این درحالی است که آماری ارائه شده خلاف این مطلب را نشان می‌دهد (۱). رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی از جمله رشته‌هایی است که آمار پذیرفته‌شدگان زن همواره بیش از مردان بوده است، بنابراین، تعداد فارغ‌التحصیلان زن جوپای کار نیز در این رشته بیش از مردان بوده و با توجه به مطالب فوق انتظار می‌رود کتابداران زن در اشتغال به کار با دشواری‌های فراوانی مواجه شده باشند. از طرفی نتایج تحقیق به عمل آمده از دانشجویان رشته کتابداری نشان داده است، ۵۹/۰۹ درصد از دانشجویان کتابداری معتقدند که آینده شغلی این رشته، «خیلی زیاد» و «زیاد» مطلوب است (۳: ۶۵). اگرچه معمولاً شاهد اشتغال سریع فارغ‌التحصیلان رشته کتابداری در مقطع کارشناسی هستیم، اما لازم است این مطلب به طور علمی مورد پژوهش قرار گیرد.

با توجه به پوشش زمانی پژوهش حاضر که فارغ‌التحصیلان سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۰ را دربرمی‌گیرد و هم زمانی آن با آغاز سیر صعودی میزان بی‌کاری زنان فارغ‌التحصیل دانشگاه‌ها، می‌تواند نمایانگر چگونگی بازار کار کتابداران زن در سخت‌ترین شرایط کاری باشد.

اهداف پژوهش

هدف کلی پژوهش حاضر بررسی وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان کارشناسی کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه الزهراء (س) از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۰ است. علاوه بر آن، اهداف ویژه این پژوهش عبارتند از:

۱- تعیین میزان اشتغال فارغ‌التحصیلان سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۰ کارشناسی کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه الزهراء (س) به شغل کتابداری،

۲- شناسایی انواع کتابخانه‌هایی که فارغ‌التحصیلان در آن‌ها مشغول به کار شده‌اند،

۳- شناسایی مشاغل غیرکتابداری که فارغ‌التحصیلان جذب آن‌ها شده‌اند و علل آن.

سؤالات پژوهش

۱. چند درصد از فارغ‌التحصیلان سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۰ کارشناسی کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه الزهراء (س) جذب شغل کتابداری شده‌اند؟

۲. فارغ‌التحصیلان پس از گذشت چه مدت از زمان فارغ‌التحصیلی جذب شغل کتابداری شده‌اند و وضعیت استخدامی آن‌ها چگونه است؟

۳. فارغ‌التحصیلان شاغل در کتابداری شغل خود را از چه طریقی (آگهی در جراید، مراجعه مستقیم، معرفی استادان، و.....) به دست آورده‌اند؟

۴. فارغ‌التحصیلان بیشتر در کدام یک از انواع کتابخانه‌ها و در چه بخش‌هایی از کتابخانه مشغول شده‌اند؟

۵. فارغ‌التحصیلانی که جذب شغل کتابداری

نشده‌اند، به چه مشاغلی جذب شده‌اند و به چه علت؟

روش پژوهش و گردآوری اطلاعات

این پژوهش از نوع پیمایش توصیفی است. پیمایش توصیفی، به توصیف پدیده‌ای خاص در محیطی معین می‌پردازد و برای پاسخ‌یابی به پرسش‌های پژوهش به کار رفته و شامل توصیف و نتیجه‌گیری می‌شود (۴): (۴۹). پژوهش حاضر، با توجه به توصیف کمی وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان فاقد فرضیه است. جامعه مورد مطالعه ۱۲۸ نفر از فارغ‌التحصیلان دوره کارشناسی کتابداری دانشگاه الزهراء (س) از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۰ هستند که به دلیل کوچکی جامعه آماری، نمونه‌گیری انجام نشد. ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه‌ای شامل مشخصات فردی (۶) سؤال بسته) و وضعیت شغلی (۹ سؤال بسته) است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش آمار توصیفی و نرم‌افزارهای SPSS.11 استفاده شده است.

جامعه پژوهش

جامعه آماری مورد بررسی این پژوهش کلیه فارغ‌التحصیلان مقطع کارشناسی کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه الزهراء (س) از خرداد ۱۳۷۶ تا بهمن ۱۳۸۰ است که طبق آمار حوزه معاونت آموزشی دانشگاه الزهراء (س)، تعداد آن‌ها ۱۲۸ نفر است.

میزان پاسخ‌گویی

به دلیل تغییر نشانی برخی از فارغ‌التحصیلان

دسترسی به کلیه افراد جامعه پژوهش امکان پذیر نبود. از تعداد ۱۲۸ پرسشنامه ارسال شده، ۱۲ پرسشنامه به علت تغییر یافتن نشانی و یا ناقص بودن حذف شدند و یافته‌های استخراج شده از ۱۰۶ پرسشنامه تکمیل شده (۸۲/۸ درصد) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

پیشینه تجربی پژوهش

در زمینه اشتغال زنان مطالعات و تحقیقات فراوانی به صورت پایان‌نامه، مقالات تحقیقی و غیره انجام گرفته است که این موضوع را از جنبه‌های مختلف مورد بررسی قرار داده‌اند. اما در زمینه اشتغال فارغ‌التحصیلان زن رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی تحقیقات خاصی در داخل و خارج از کشور صورت نگرفته است، بلکه آنچه که مورد تحقیق بوده درباره فارغ‌التحصیلان به طور کلی و بدون تفکیک زن و مرد بوده است. از آنجا که طبق ۱۵ سال تجربه مؤلف مبنی بر این که اکثریت دانشجویان پذیرفته شده در رشته کتابداری را زنان تشکیل می‌دهند، ذکر نتایج این تحقیقات می‌تواند مفید باشد.

مروری بر پیشینه تجربی در خارج از ایران

فریری^۲ (۱۹۷۰) در پژوهشی با عنوان «کاریابی و حقوق در شرایط ثابت سال» چگونگی جذب فارغ‌التحصیلان رشته کتابداری را از سال ۱۹۵۱ تا ۱۹۶۱ که تعدادشان ۴۹۷۰ نفر در مقطع کارشناسی کتابداری در کشورهای کانادا و آمریکا بود، مورد بررسی قرار داد.

نتایج پژوهش بیانگر این است که ۱۱۹۳ نفر از فارغ‌التحصیلان (۸۱ نفر در کانادا و ۱۱۷۵ نفر در آمریکا) به حرفه غیر کتابداری و ۳۵۱۷ نفر از آنان (۴۱۵ نفر در کانادا و ۳۱۰۲ در آمریکا) به حرفه‌های مربوط به رشته کتابداری جذب شده‌اند (۱۱).

مایرز^۳ (۱۹۸۶) در پژوهشی با عنوان «بازار کار برای کتابداران» چگونگی جذب فارغ‌التحصیلان رشته کتابداری را از سال ۱۹۵۱ تا ۱۹۸۵ (در مدت ۳۵ سال)، مورد بررسی قرار داده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که دهه ۱۹۶۰، به اصطلاح، بحران نیروی انسانی در حرفه کتابداری است و در نتیجه مشکلات عدیده‌ای در استخدام فارغ‌التحصیلان وجود دارد و کمبود کتابدار به روشنی قابل مشاهده است. در دهه ۱۹۷۰ به علت عدم برنامه‌ریزی صحیح تعداد فارغ‌التحصیلان افزایش می‌یابد و در نتیجه تعادل و توازنی بین عرضه و تقاضا در بازار کار حرفه کتابداری وجود ندارد. در دهه ۱۹۸۰ سعی می‌شود بین عرضه و تقاضا در بازار کار حرفه کتابداری تعادلی ایجاد شود. به عبارتی تعداد فارغ‌التحصیلان از ۶۳۳۸ نفر در سال ۱۹۷۳ به ۳۴۹۴ نفر در سال ۱۹۸۳ کاهش می‌یابد و بعضی پیشرفت‌های اقتصادی در حرکت کتابداران به سوی مشاغلی که با اطلاعات آنها در ارتباط است، به چشم می‌خورد. همچنین، میزان بی‌کاری از ۱۶۰ درصد در سال ۱۹۷۰ به ۸۰ درصد در سال ۱۹۷۶ و به ۴۰ درصد در سال ۱۹۸۰ کاهش می‌یابد و درصد فارغ‌التحصیلانی که جذب

3. Frarey

4. Myers

کارهای غیرحرفه‌ای شده‌اند، از ۱۱/۶ درصد در دهه ۱۹۷۰، به ۴ درصد در دهه ۱۹۸۰، کاهش می‌یابد (۱۲).

پرینس و دوزیر^۵ (۱۹۹۲) در پژوهشی با عنوان «وضعیت، شهرت و موقعیت رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی» با استفاده از مصاحبه (۸۷۰ مورد مصاحبه کارشناسی با اشخاص مختلف شاغل در کار کتابداری و اطلاع‌رسانی) و ارسال پرسش‌نامه برای بیش از ۱۵۰ انجمن ملی در ۹۰ کشور (۲۲ درصد پرسش‌نامه‌ها بازگردانده شده بود) به نتیجه ذیل دست یافته است:

۸۲ درصد از متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی، موقعیت حرفه کتابداری را در سطح پایین می‌دانند، به طوری که اهمیت و موقعیت اجتماعی کتابداری در رده پنجم پس از حقوقدانان، مهندسان ساختمان، روزنامه‌نگاران و آموزگاران قرار می‌دهند (۱۳).

مرکز مطالعات کاریابی فارغ‌التحصیلان دانشگاه اونتاریوی غربی در کانادا^۶ (۲۰۰۴)، وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان دوره کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی در سال ۲۰۰۴ را به این شرح گزارش کرده است:

از میان ۱۱۱ دانشجوی فارغ‌التحصیل در سال ۲۰۰۴، ۴۴ نفر در این پژوهش شرکت داشته‌اند، یعنی ۳۹/۶ درصد از کل دانشجویان فارغ‌التحصیل، از بین این ۴۴ نفر، ۴۲ نفر (۹۵ درصد) جذب بازار کار شده‌اند که ۷۵ درصد آن‌ها در مشاغل مرتبط با رشته کتابداری

بوده‌اند. نزدیک به ۴۳ درصد از شاغلان اعلام کرده‌اند که قبل از فارغ‌التحصیلی مشغول به کار شده‌اند و ۳۱ درصد از آن‌ها در کمتر از ۳ ماه پس از فراغت از تحصیل شاغل شده‌اند. ۳۵ درصد از شاغلان در حرفه کتابداری در کتابخانه‌های عمومی و ۲۱/۴ درصد در کتابخانه‌های دانشگاهی و دانشکده‌ای مشغول به کار هستند. همچنین ۳۳/۳ درصد از این افراد اعلام کرده‌اند در بدو استخدام کار خود را در بخش مرجع و یا خدمات اطلاع‌رسانی آغاز کرده‌اند (۱۴).

آرنولد^۷ (۲۰۰۵) مشاور پذیرش و کاریابی مرکز آموزش کتابداری و مطالعات اطلاع‌رسانی دانشگاه ویسکانسن گزارشی از وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان این مرکز در سال‌های ۱۹۹۸ تا ۲۰۰۴ را به شرح جدول ذیل ارائه نموده است (۱۰).

مروری بر پیشینه تجربی در ایران

مجدوب صفا (۱۳۵۰)، پژوهشی با عنوان «کارنامه پنج ساله (۱۳۵۰-۱۳۴۵) گروه آموزشی کتابداران از دیدگاه فارغ‌التحصیلان» در مورد ۴۸ نفر از فارغ‌التحصیلان کارشناسی ارشد کتابداری دانشگاه تهران انجام داده است و چگونگی اشتغال فارغ‌التحصیلان را در رشته کتابداری و غیرکتابداری مشخص کرده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد ۴۷ نفر از فارغ‌التحصیلان در رشته کتابداری اشتغال دارند و ۴۵ نفر معتقدند که مواد درسی توانایی‌های لازم را در ارتباط با اشتغال آن‌ها

5. Prins & De Gier

6. The University of Western Ontario

7. Arnold

در قبول مسئولیت‌های شغلی فراهم آورده است (۷).

گنجیان (۱۳۵۳) پژوهشی با عنوان «تحقیقی درباره فارغ‌التحصیلان فوق لیسانس کتابداری دانشگاه تهران در سالهای ۱۳۵۰ تا ۱۳۵۳ و نظام آموزشی علوم کتابداری از نظرگاه آنان» انجام داده است که چگونگی اشتغال و نحوه استخدام آنان را بررسی کرده است. از ۴۸ نفر فارغ‌التحصیل، ۳۸ نفر به حرفه‌های مرتبط با رشته کتابداری جذب شده‌اند و ۱۰ نفر از فارغ‌التحصیلان به مشاغل غیرکتابداری جذب شده‌اند که ۷ نفر به دلیل مشکلات استخدامی، ۱ نفر به علت کمی حقوق و ۲ نفر بدون ذکر علت به حرفه کتابداری جذب شده‌اند (۶).

اخترپور (۱۳۷۴)، پژوهشی با عنوان «بررسی وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان

کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های دولتی مستقر در تهران از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲» بر روی ۸۳ نفر از فارغ‌التحصیلان در رشته کتابداری از دانشگاه‌های تهران، تربیت مدرس، علوم پزشکی و خدمات بهداشتی، درمانی ایران که رسماً فارغ‌التحصیل شده‌اند، به عمل آورده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد: ۷۴/۳ درصد از فارغ‌التحصیلان، جذب بازار کار کتابداری و ۲۵/۷ درصد آنان جذب بازار کار غیرکتابداری شده‌اند. ۲۰/۳ درصد فارغ‌التحصیلان دارای شغل دوم (پاره‌وقت) هستند که کار پاره‌وقت ۱۰/۹ درصد فارغ‌التحصیلان در رشته کتابداری در ارتباط با رشته تحصیلی دوره کارشناسی آنها و کار پاره‌وقت ۴۱/۸ درصد از فارغ‌التحصیلان در فعالیت‌های مدیریتی مشغول شده‌اند.

گزارش وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان مرکز کتابداری و مطالعات اطلاع‌رسانی دانشگاه ویسکانسین

سال فارغ التحصیلی	۱۹۹۸	۱۹۹۹	۲۰۰۰	۲۰۰۱	۲۰۰۲	۲۰۰۳	۲۰۰۴
کل فارغ‌التحصیلان	۵۷	۶۷	۵۷	۷۰	۷۶	۷۱	۷۸
شاغل در کتابخانه دانشگاهی	۱۳	۲۰	۱۹	۲۹	۲۴	۱۸	۱۷
شاغل در کتابخانه عمومی	۱۳	۱۴	۱۰	۱۰	۷	۱۴	۲۱
شاغل در کتابخانه مدرسه‌ای	۴	۱۱	۵	۷	۴	۶	۴
شاغل در کتابخانه تخصصی	۷	۱۲	۳	۳	۷	۷	۵
شاغل در سایر مراکز اطلاع‌رسانی	۲	۳	۷	۵	۴	۵	۱۵
بی‌کاران جویای کار	۱	۴	۱	۵	۱	۱	۱۱
بی‌کارانی که جویای کار نیستند	۱	۰	۱	۰	۴	۰	۰
ادامه تحصیل در مقطع بالاتر	۱	۰	۱	۱	۶	۷	۲
دانشجویانی که به کشور خود بازگشته‌اند	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۰
دانشجویانی که اطلاعاتی درباره آنها در دسترس نیست	۱۳	۲	۹	۳	۱۸	۶	۳
شاغل در حرفه غیرکتابداری	۲	۱	۱	۵	۱	۶	۳

۷۵/۶ درصد از فارغ‌التحصیلان قبل از فارغ‌التحصیلی در استخدام رسمی بوده‌اند و بعد از فارغ‌التحصیلی تبدیل وضعیت یافته‌اند. ۲۱/۴ درصد فارغ‌التحصیلان تجدیدنظر و مطالعه کلی در چگونگی برنامه آموزش کتابداری و ۳۲/۱ درصد استفاده از تکنولوژی را برای ارائه بهتر خدمات کتابخانه‌ها پیشنهاد کرده‌اند (۲).

یافته‌های پژوهش

یافته‌های پژوهش حاضر که از پاسخ‌های پرسش‌نامه استخراج شد، به شرح ذیل است: لازم به ذکر است که در کلیه موارد به منظور تحلیل یافته‌ها، ابتدا تعداد و سپس درصد فراوانی نسبت به سال فارغ‌التحصیلی و نسبت به کل جامعه، از مجموع پاسخ‌دهندگان در جدول قرار داده شد تا در هر مورد، نتایج به تفکیک سال فارغ‌التحصیلی و در کل فارغ‌التحصیلان مورد بررسی قابل دسترسی باشد. سپس، نتایج در قالب جدول ارائه شده است. لازم به یادآوری است که

از مجموع ۱۲۸ نفر فارغ‌التحصیل جامعه پژوهش، ۱۰۶ نفر یعنی ۸۲/۸ درصد پرسش‌نامه را تکمیل کرده‌اند. بیشترین میزان مشارکت (۹۵/۷) درصد در پاسخ‌گویی به پرسش‌نامه‌ها متعلق به فارغ‌التحصیلان سال ۱۳۷۹، و کمترین میزان (۶۰ درصد) است که متعلق به فارغ‌التحصیلان سال ۱۳۷۶ است. از مجموع ۱۰۶ نفر فارغ‌التحصیل مورد بررسی (۱۰۰ درصد)، ۱۵ نفر (۱۴/۲ درصد) فارغ‌التحصیلان سال ۱۳۷۶، ۲۳ نفر (۲۱/۷ درصد) فارغ‌التحصیلان سال ۱۳۷۷، ۲۷ نفر (۲۵/۵ درصد) فارغ‌التحصیلان سال ۱۳۷۸، ۲۲ نفر (۲۰/۸ درصد) فارغ‌التحصیلان سال ۱۳۷۹ و ۱۹ نفر (۱۷/۹ درصد) فارغ‌التحصیلان سال ۱۳۸۰ هستند. (جدول ۱)

میزان شاغلان و غیر شاغلان به تفکیک سال

یافته‌های پژوهش، نشان‌دهنده آن است که ۸۵/۸ درصد فارغ‌التحصیلان (۹۱ نفر از ۱۰۶ نفر) شاغل و ۱۴/۲ درصد آن‌ها (۱۵ نفر از

جدول ۱. توزیع فراوانی فارغ‌التحصیلان مورد بررسی به تفکیک سال

سال	تعداد کل دانشجویان	تعداد پاسخ‌دهندگان	درصد	
			در کل	در سال
۱۳۷۶	۲۵	۱۵	۶۰	۱۴/۲
۱۳۷۷	۲۷	۲۳	۸۵/۲	۲۱/۷
۱۳۷۸	۳۱	۲۷	۸۷/۱	۲۵/۵
۱۳۷۹	۲۳	۲۲	۹۵/۷	۲۰/۸
۱۳۸۰	۲۲	۱۹	۸۶/۴	۱۷/۹
مجموع	۱۲۸	۱۰۶		۱۰۰

جدول ۲. توزیع فراوانی فارغ التحصیلان شاغل و غیر شاغل به تفکیک سال

غیر شاغل		شاغل			سال	
درصد		تعداد	درصد			تعداد
در کل	در سال		در کل	در سال		
۱/۹	۱۳/۳	۲	۱۲/۳	۸۶/۷	۱۳	۱۳۷۶
۲/۸	۱۳	۳	۱۸/۹	۸۷	۲۰	۱۳۷۷
۱/۹	۷/۴	۲	۲۳/۶	۹۲/۶	۲۵	۱۳۷۸
۴/۷	۲۲/۷	۵	۱۶	۷۷/۳	۱۷	۱۳۷۹
۲/۸	۱۵/۸	۳	۱۵/۱	۸۴/۲	۱۶	۱۳۸۰
۱۴/۲		۱۵	۸۵/۸		۹۱	مجموع

با جذب ۳ نفر در مشاغل غیر مرتبط با رشته کتابداری بالاترین رتبه شاغلان در حرفه غیر کتابداری را به خود اختصاص داده‌اند. یافته‌های این بخش از پژوهش می‌تواند نشان‌دهنده تأسیس کتابخانه‌های جدید در کشور و یا توسعه کتابخانه‌های موجود باشد. همچنین، درصد بالای فارغ التحصیلان شاغل در حرفه کتابداری، نوید بخش به‌کارگیری نیروی متخصص در کتابخانه‌هاست که هر دو مورد سبب اعتلای علمی و فرهنگی کشور خواهد شد.

فاصله زمانی بین فراغت از تحصیل و اشتغال

در پاسخ به دومین سؤال پژوهش (فارغ التحصیلان پس از گذشت چه مدت از زمان فارغ التحصیلی جذب شغل کتابداری شده‌اند و وضعیت استخدامی آن‌ها چگونه است؟) با توجه به جدول ۴، یافته‌های پژوهش درباره فاصله زمانی بین فراغت از تحصیل و اشتغال فارغ التحصیلان نشانگر آن است که

۱۰۶ نفر) غیر شاغل هستند. قابل ذکر است که در این مرحله مرتبط بودن شغل با رشته تحصیلی مورد نظر نبوده است. جدول ۲ نشان می‌دهد که فارغ التحصیلان سال ۱۳۷۸ با ۲۵ نفر شاغل، بالاترین درصد اشتغال در کل (۲۳/۵۸ درصد) را به خود اختصاص داده‌اند و بالاترین میزان بی‌کاری از آن فارغ التحصیلان سال‌های ۱۳۷۶ (۲ نفر) و ۱۳۷۸ (۲ نفر) است.

میزان جذب فارغ التحصیلان به شغل کتابداری

با توجه به داده‌های جدول ۳ مشاهده می‌شود ۹۱/۲ درصد شاغلان (۸۳ نفر از ۹۱ نفر) در مشاغل مرتبط با رشته کتابداری و ۸/۸ درصد آن‌ها (۸ نفر از ۹۱ نفر) در مشاغل غیر کتابداری مشغول به کار هستند. با توجه به داده‌های این جدول کلیه فارغ التحصیلان سال ۱۳۷۸ که به پرسش‌نامه پاسخ داده‌اند، در مشاغل مرتبط با رشته تحصیلی‌شان در حال فعالیت هستند و فارغ التحصیلان سال ۱۳۷۹

۵۴/۲ درصد (۴۵ نفر) از فارغ‌التحصیلان در کمتر از یک سال پس از فراغت از تحصیل، ۲۰/۵ درصد (۱۷ نفر) قبل از پایان دوره تحصیلی، ۱۸/۱ درصد (۱۵ نفر) بین ۱ الی ۲ سال پس از فارغ‌التحصیلی، ۴/۸ درصد (۴ نفر) بیش از ۳ سال پس از فراغت از تحصیل و ۲/۴ درصد (۲ نفر) بین ۲ الی ۳ سال پس از فارغ‌التحصیلی توانسته‌اند در مشاغل مرتبط با رشته تحصیلی خود مشغول به کار شده‌اند. بنابر یافته‌های پژوهش درصد قابل توجهی از فارغ‌التحصیلان (۷۴/۷ درصد) درحین تحصیل و یا حداکثر یک سال پس از فراغت از تحصیل، در شغل کتابداری مشغول به کار شده‌اند که این امر نشانگر وضعیت مناسب بازار کار کتابداری برای زنان حتی در سال‌های رکود جذب زنان فارغ‌التحصیل دانشگاه‌ها در بازار کار است.

وضعیت استخدامی شاغلان در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی در باره چگونگی وضعیت استخدامی شاغلان

جدول ۳. توزیع فراوانی میزان اشتغال فارغ‌التحصیلان در مشاغل مرتبط و غیرمرتبط با کتابداری

مجموع	شغل غیرمرتبط با کتابداری			شغل مرتبط با کتابداری			سال
	درصد		تعداد	درصد		تعداد	
	در کل	درسال		در کل	درسال		
۱۳	۲/۲	۱۵/۴	۲	۱۲/۱	۸۴/۶	۱۱	۱۳۷۶
۲۰	۲/۲	۱۰	۲	۱۹/۸	۹۰	۱۸	۱۳۷۷
۲۵	۰	۰	۰	۲۷/۵	۱۰۰	۲۵	۱۳۷۸
۱۷	۳/۳	۱۷/۶	۳	۱۵/۴	۸۲/۴	۱۴	۱۳۷۹
۱۶	۱/۱	۶/۳	۱	۱۶/۵	۹۳/۸	۱۵	۱۳۸۰
۹۱	۸/۸		۸	۹۱/۲		۸۳	مجموع

در حرفه کتابداری بر اساس اطلاعات مندرج در جدول ۵ مشخص شد، ۳۳/۷ درصد (۲۸ نفر از ۸۳ نفر) از شاغلان به صورت استخدام قراردادی، ۲۵/۳ درصد (۲۱ نفر) به صورت استخدام رسمی، ۲۴/۲ درصد (۲۰ نفر) به صورت استخدام پیمانی، ۹/۶ درصد (۸ نفر) به صورت استخدام شرکتی، ۳/۶ درصد (۳ نفر) به صورت استخدام رسمی - آزمایشی و ۳/۶ درصد (۳ نفر) به صورت سایر شیوه‌های استخدامی (روزمزد، طرحی و) مشغول به کار هستند.

شیوه‌های کاریابی فارغ‌التحصیلان رشته کتابداری

سومین سؤال پژوهش درباره روش یافتن شغل فارغ‌التحصیلان شاغل در حرفه کتابداری است. همان‌گونه که در جدول ۶، مشاهده می‌شود، ۲۷/۷ درصد (۲۳ نفر از ۸۳ نفر) از شاغلان در حرفه کتابداری از طریق معرفی دوستان و آشنایان، ۲۵/۳ درصد (۲۱ نفر) از طریق آگهی در جراید، ۲۱/۷ درصد (۱۸ نفر)

جدول ۴: توزیع فراوانی فاصله زمانی بین فارغ‌التحصیلی و اشتغال به تحقیق سال

سال	قبل از فارغ‌التحصیل شدن			بین ۱ الی ۲ سال			بین ۲ الی ۳ سال			پیش از سه سال		
	تعداد	در سال	درصد	تعداد	در سال	درصد	تعداد	در سال	درصد	تعداد	در سال	درصد
۱۳۷۶	۰	۰	۰/۰۳	۶	۷/۲	۳۳/۳	۳	۳۳/۳	۷/۳	۲	۱۸/۲	۳/۴
۱۳۷۷	۸	۳/۴	۳۳/۳	۶	۷/۲	۳۳/۳	۳	۳۳/۳	۷/۲	۳	۳/۶	۰
۱۳۷۸	۴	۱/۶	۱۶/۳	۱۶	۱۹/۳	۳۶/۳	۳	۱۲/۳	۳/۶	۲	۱۶/۳	۳/۴
۱۳۷۹	۲	۱/۳	۱۴/۳	۹	۱۰/۸	۱۴/۳	۲	۲/۴	۲/۴	۱	۷/۱	۱/۲
۱۳۸۰	۳	۲/۶	۶/۰	۹	۱۰/۸	۷/۰	۳	۳/۶	۳/۶	۰	۰	۰
مجموع	۱۷	۲۰/۵	۵/۳	۵۳	۸/۳۵	۱۵	۱۸/۸	۲	۳/۸	۳	۳/۸	۷/۴

با مراجعه مستقیم به کتابخانه‌ها، سازمان‌ها و.....، ۱۳/۳ درصد (۱۱ نفر) از طریق معرفی استادان کتابداری و ۱۲/۰۵ درصد (۱۰ نفر) از طریق سایر موارد (انجام کارورزی و...) شغل خود را یافته‌اند. با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان نتیجه گرفت نظام منسجمی جهت اطلاع فارغ‌التحصیلان از اعلام نیاز نیروی انسانی برای کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی وجود ندارد. ایجاد بخشی در سایت انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران و یا سایت کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران به منظور ایجاد تمرکز در اعلام نیاز به نیروی کتابدار از سوی کتابخانه‌ها و مراکز مختلف می‌تواند قدم مؤثری در این زمینه باشد.

یافته‌های پژوهش درباره فاصله زمانی بین فراغت از تحصیل و اشتغال فارغ‌التحصیلان نشان‌گر آن است که ۵۴/۲ درصد (۴۵ نفر) از فارغ‌التحصیلان در کمتر از یک‌سال پس از فراغت از پژوهش ۲۰/۵ درصد (۱۷ نفر) قبل از اتمام دوره تحصیلی، ۱۸/۱ درصد (۱۵ نفر) بین ۱ الی ۲ سال پس از فراغت‌التحصیلان، ۴/۸ (۴ نفر) بیش از ۳ پس از فراغت از تحصیل و ۲/۴ درصد (۲ نفر) بین ۲ تا ۳ سال پس از فراغت‌التحصیل توانسته‌اند در مشاغل مرتبط با رشته تحصیلی خود مشغول به کار شدند.

کتابخانه‌هایی که فارغ‌التحصیلان در آن‌ها مشغول به کار شده‌اند.

چهارمین سؤال پژوهش در مورد کتابخانه‌هایی است که فارغ‌التحصیلان در آنجا مشغول به کار شده‌اند.

با بررسی جدول ۷، مشخص شد، ۳۹/۸

درصد (۳۳ نفر از ۸۳ نفر) در کتابخانه‌های تخصصی، ۳۳/۷ درصد (۲۷ نفر) در کتابخانه‌های دانشگاهی، ۱۵/۷ درصد (۱۳ نفر) در کتابخانه‌های عمومی، ۷/۲ درصد (۶ نفر) در سایر کتابخانه‌ها و ۳/۶ درصد (۳ نفر) در کتابخانه‌های آموزشی مشغول به کار هستند. در حالی که کتابخانه ملی از نیروی کار این فارغ‌التحصیلان سهمی ندارد (۰ درصد) کتابخانه‌های تخصصی بالاترین میزان جذب کتابداران را به خود اختصاص داده‌اند (۳۹/۸ درصد)، کتابخانه‌های آموزشی کمترین بهره را از وجود کتابداران متخصص برده‌اند (۳/۶ درصد). کتابدارانی که محل کار خود را سایر مراکز ذکر کرده‌اند، افرادی هستند که در مراکز آرشیوی مشغول به کار هستند (۷/۲ درصد). (از این عده خواسته شده بود محل کار خود را نام ببرند)

بخش‌هایی که شاغلان در کتابخانه‌ها در آن‌ها مشغول به کار شده‌اند.

یافته‌های ارائه شده در جدول ۸، پاسخ‌گوی بخش دوم از سؤال چهارم پژوهش حاضر است. این یافته‌ها نشان می‌دهد که ۵۵/۶ درصد (۴۶ نفر از ۸۳) از فارغ‌التحصیلان شاغل در کتابخانه‌ها، کلیه فعالیت‌های کتابخانه را به عهده دارند. این در حالی است که ۲۱/۷ درصد (۱۸ نفر) در بخش مرجع یا امانت، ۱۳/۲ درصد (۱۱ نفر) در بخش فهرست‌نویسی ورده‌بندی، ۷/۲ درصد (۶ نفر) در حوزه ریاست و سرپرستی و ۲/۴ درصد (۲ نفر) در بخش ثبت و سفارش‌ها مشغول به کار هستند.

جدول ۵. توزیع فراوانی وضعیت استفاده‌های فارغ‌الحصیلا ن به تفکیک سال

سایر موارد		شرکتی		فرازدادی		پیمانی		رسمی - آزمایشی		رسمی		سال	
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۱/۳	۹/۱	۱/۳	۹/۱	۳/۶	۲۷/۳	۲/۴	۱۸/۳	۰/۰	۰/۰	۴/۸	۳۱/۴	۳	۱۳۷۶
۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۸/۴	۳۸/۹	۷/۸	۲۳/۳	۲/۴	۱۱/۱	۶	۲۷/۸	۵	۱۳۷۷
۱/۳	۳	۳/۴	۷	۷/۲	۳۴	۶/۳	۳۴	۰/۰	۰/۰	۱۲	۴۰	۱۰	۱۳۷۸
۱/۳	۷/۱	۱/۳	۱	۷/۳	۴۲/۹	۶	۳۵/۷	۰/۰	۰/۰	۱۳	۷/۱	۱	۱۳۷۹
۰/۰	۰/۰	۷/۳	۳	۷/۲	۴۰	۳/۶	۲۰	۱/۳	۶/۷	۱/۳	۶/۷	۱	۱۳۸۰
۲/۶	۳	۹/۶	۷	۳۳/۷	۲۸	۲/۴	۰/۲	۲/۶	۳	۲۵/۳	۲۱	مجموع	

جدول ۶. توزیع فراوانی شیوه‌های یافتن شکل در میان فارغ‌التحصیلان

سال	آگهی در جراید		مراجعه حضوری		معرفی دوستان و آشنایان		معرفی استادان کتابداری		سایر موارد	
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد
۱۳۷۶	۵۴/۵	۷/۲	۱۸/۲	۲/۴	۱۸/۲	۲/۴	۱/۲	۹/۱	۰	۰
۱۳۷۷	۲۷/۸	۶	۲۲/۲	۴/۸	۲۲/۲	۴/۸	۴/۸	۲۲/۲	۵/۶	۱
۱۳۷۸	۲۴	۷/۲	۷۸	۳/۴	۲۴	۷/۲	۳/۶	۱۲	۱۲	۳
۱۳۷۹	۲۱/۴	۳/۶	۲۱/۴	۳/۶	۲۱/۴	۳/۶	۲/۴	۱۴/۳	۲۱/۴	۳
۱۳۸۰	۶۷	۱/۲	۱۳/۳	۲/۴	۵۳/۳	۹/۶	۱/۲	۶۷	۲۰	۳
مجموع		۲۵/۳	۱۸	۲۱/۷	۲۳	۲۷/۷	۱۱	۱۳/۳	۱۰	۸۳

جدول ۷. توزیع فراوانی کتابخانه‌هایی که فارغ‌التحصیلان در آن‌ها مشغول به کار هستند، به تفکیک سال

سال	کتابخانه ملی		کتابخانه آموزشگاهی		کتابخانه دانشگاهی		کتابخانه تخصصی		کتابخانه عمومی		سایر مراکز	
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد
۱۳۷۶	۰/۰	۱	۹/۱	۲	۳/۶	۳	۲۷/۳	۳	۳/۶	۲	۱۸/۲	۲
۱۳۷۷	۰/۰	۰	۰/۰	۹	۷/۲	۶	۳۳/۳	۳	۳/۶	۰	۰/۰	۰
۱۳۷۸	۰/۰	۰	۰/۰	۸	۱۲	۱۰	۴۰	۳	۷/۸	۱۲	۳/۶	۳
۱۳۷۹	۰/۰	۱	۷/۱	۶	۷/۲	۶	۴۲/۹	۱	۷/۲	۰	۰/۰	۰
۱۳۸۰	۰/۰	۱	۶/۷	۳	۹/۶	۸	۵۳/۳	۲	۲/۴	۱	۶/۷	۱
مجموع	۰/۰	۳	۶/۳	۷۸	۳۹/۸	۳۳	۲۹/۸	۱۳	۷/۱۵	۶	۷/۲	۶

جدول ۰۸. توزیع فراوانی بخش‌هایی که فارغ‌التحصیلان مشغول به کار هستند، به تفکیک سال

سال	ریاست و سرپرستی			ثبت و سفارش‌ها			فهرست‌نویسی و رده‌بندی			مرجع یا امانت			آماده‌سازی و خدمات کامپیوتری			کلیه فعالیت‌ها		
	تعداد	درصد	درکل	تعداد	درصد	درکل	تعداد	درصد	درکل	تعداد	درصد	درکل	تعداد	درصد	درکل	تعداد	درصد	درکل
۱۳۷۶	۰	۰/۰	۰/۰	۲	۰/۰	۲/۴	۲	۱۸/۲	۱۸/۲	۲/۴	۱۸/۲	۲	۱۸/۲	۱۸/۲	۲/۴	۷	۰/۰	۷/۴
۱۳۷۷	۳	۱۶/۷	۳/۶	۱	۰/۰	۱/۲	۳	۵/۳	۱۶/۷	۳/۶	۱۶/۷	۳	۱۶/۷	۱۶/۷	۱۱	۰/۰	۱۱/۱	
۱۳۷۸	۳	۱۲	۳/۶	۱	۴/۰	۱/۲	۵	۲۰	۱۶/۲	۱/۲	۱۶/۲	۷	۲۰	۱۶/۲	۷	۰/۰	۷/۶	
۱۳۷۹	۰	۰/۰	۰/۰	۱	۷/۱	۱/۲	۲	۱۴/۳	۲/۴	۲/۴	۲/۶	۳	۱۴/۳	۲/۶	۷	۰/۰	۷/۱	
۱۳۸۰	۰	۰/۰	۰/۰	۱	۰/۰	۰/۰	۱	۶/۷	۱/۲	۱/۲	۱۳/۳	۲	۶/۷	۲/۴	۱۲	۰/۰	۱۲/۶	
۱۰۰۰	۶	۷/۲	۲	۱۱	۲/۴	۲/۴	۱۱	۱۳/۳	۲/۴	۲/۴	۱۳/۳	۷۱	۱۳/۳	۲/۴	۶۳	۰/۰	۶۳/۵	
مجموع																		

غیرشاغلان و شاغلان در مشاغل غیر کتابداری

آخرین پرسش پژوهش در مورد فارغ التحصیلانی است که نتوانسته‌اند شغلی (کتابداری یا غیر کتابداری) به دست آورند. با توجه به پاسخ‌های ارائه شده در پرسش‌نامه از ۱۵ نفر فارغ التحصیل غیر شاغل (بی‌کار) ۵ نفر قبلاً در حرفه کتابداری مشغول به کار بودند که ۳ نفر از آن‌ها به دلیل مشکلات خانوادگی (۲ نفر به دلیل تولد فرزند، ۱ نفر به دلیل ازدواج و انتقال به شهر دیگر) شغل خود را ترک کرده‌اند. ۲ نفر پس از اتمام پروژه‌های کتابخانه‌هایی که در آن شاغل بودند، نتوانسته‌اند شغل دیگری (کتابداری یا غیر کتابداری) پیدا کنند.

از میان ۱۰ نفری که اعلام کرده‌اند از هنگام فارغ التحصیلی تاکنون بی‌کار بوده‌اند، ۷ نفر به دلیل مشکلات خانوادگی (۶ نفر به دلیل تولد فرزند و ۱ نفر به دلیل مخالفت همسر) پس از فارغ التحصیلی جویای شغل نبودند (قصد اشتغال به کار نداشتند) و فقط ۳ نفر از غیر شاغلان که جویای کار بودند، تاکنون نتوانسته‌اند شغلی (کتابداری و غیر کتابداری) پیدا کنند. این سه نفر ساکن شهرهای تهران، مشهد و قزوین هستند.

شاغلان در حرفه‌های غیر کتابداری (۸ نفر)، علت این امر را عدم علاقه‌مندی به حرفه کتابداری (۱ نفر)، درآمد کم حاصل از این حرفه (۱ نفر)، انتقال از کتابخانه به قسمت مالی شرکت (۱ نفر) و نیافتن شغل مرتبط با رشته کتابداری (۵ نفر) بیان کرده‌اند. این افراد در مشاغل تدریس قرآن کریم (۱ نفر)، آموزگاری (۱ نفر)، دفترداری در هنرستان (۲ نفر)، آموزش‌یار نهضت سوادآموزی

(۲ نفر)، مدیر داخلی و مسئول دفتر شرکت خصوصی خدمات پس از فروش شرکت (۱ نفر) و بخش مالی و بودجه سازمان دولتی (۱ نفر) مشغول به فعالیت هستند.

نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد علی‌رغم رکود مشارکت زنان فارغ التحصیل دانشگاه‌ها در بازار کار در بین سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۰، ۸۵/۸ درصد از فارغ التحصیلان مقطع کارشناسی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی که در فاصله سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۰ از دانشگاه الزهراء (س) فارغ التحصیل شده‌اند، شاغل و از این میان ۹۱/۲ درصد در حرفه مطابق با رشته تحصیلی خود مشغول به کار هستند که ۵۴/۲ درصد از آن‌ها شغل خود را در کمتر از یک سال پس از فراغت از تحصیل کسب کرده‌اند و ۳۳/۷ درصد از آن‌ها استخدام قراردادی و ۲۵/۳ درصد به صورت استخدام رسمی مشغول به کار هستند. ۲۷/۷ درصد از شاغلان در حرفه کتابداری شغل خود را از طریق معرفی دوستان و آشنایان یافته‌اند که ۳۹/۸ درصد از آن‌ها در کتابخانه‌های تخصصی مشغول به فعالیت هستند که نشان‌دهنده آینده شغلی مناسب این رشته برای زنان است. از میان ۱۴/۲ درصد فارغ التحصیلانی که تاکنون مشغول به کار نشده‌اند (۱۵ نفر)، اکثر آن‌ها (۶۶/۶ درصد) به دلایل شخصی (تولد فرزند، مخالفت همسر و...) جویای کار نبوده و یا شغل خود را ترک کرده‌اند. تعداد اندکی از آن‌ها نیز (۳/۳ درصد) پس از اتمام پروژه‌های کتابخانه‌ای نتوانسته‌اند در

شغل جدیدی مشغول به کار شوند.

از میان ۸/۸ درصد فارغ‌التحصیلان شاغل در حرفه‌های غیرکتابداری علت این امر را عدم علاقه (۱ نفر)، پایین بودن دستمزد (۱ نفر)، انتقال اجباری از کتابخانه به سایر بخش‌های سازمان محل کار (۱ مورد)، نیافتن شغل مرتبط با رشته کتابداری (۵ نفر) عنوان کرده‌اند. این عده در مشاغل تدریس قرآن کریم، آموزگاری، دفترداری، آموزش‌یار، نهضت سوادآموزی، مدیریت داخلی شرکت خصوصی، مسئولیت خدمات پس از فروش شرکت خصوصی و امور مالی فعالیت داشتند. تنها ۰۲ درصد از فارغ‌التحصیلان غیرشاغل (۳ نفر از ۱۵ نفر) به معنای واقعی نتوانسته‌اند شغلی در زمینه کتابداری و یا غیرکتابداری بیابند.

بنابراین از یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان با خوش‌بینی چنین نتیجه گرفت که آینده شغلی مناسبی در انتظار فارغ‌التحصیلان زن در رشته کتابداری وجود دارد، زیرا این تحقیق در اوج سال‌های رکود جذب زنان فارغ‌التحصیل زن دانشگاه‌ها در بازار کار صورت گرفته است، در شرایطی که چشم‌انداز برنامه‌های دولت به سوی توسعه فرهنگی و اقتصادی کشور است، می‌توان امیدوار بود این روند در سال‌های آینده نیز ادامه داشته باشد. این امر می‌تواند یکی از معیارهای انتخاب این رشته برای داوطلبان ورود به دانشگاه باشد. امید است یافته‌های این پژوهش، انگیزه‌ای دوچندان برای دانشجویان مشغول به تحصیل در این رشته، ایجاد نماید.

پیشنهادها

در پایان با توجه به فقدان پژوهش‌های کافی در زمینه وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان زن در رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی در مقطع کارشناسی و برمبنای پژوهش انجام گرفته دو پیشنهاد زیر ارائه می‌گردد:

۱. انجام پژوهش‌های مشابه در مورد وضعیت شغلی فارغ‌التحصیلان زن رشته کتابداری در فاصله زمانی پنج سال یک بار، توسط وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و ارائه نتایج آن به منظور:

الف) برنامه‌ریزی جهت توزیع جنسیتی هنگام پذیرش دانشجو متناسب با نیاز بازار کار.

ب) افزایش سطح آگاهی داوطلبان ورود به دانشگاه جهت انتخاب واقع‌بینانه.

ج) بررسی و رفع موانع اشتغال فارغ‌التحصیلان زن بی‌کار توسط سازمان‌های ذی‌ربط.

۲. ایجاد دفتر کاریابی در دانشگاه‌ها و برقراری ارتباط دائمی فارغ‌التحصیلان با گروه‌های تحصیلی خود از طریق الکترونیکی و اطلاع از وضعیت شغلی آن‌ها به منظور گردآوری اطلاعات دقیق‌تر.

منابع

۱. آراستی، زهرا، و دیگران. «تجزیه و تحلیل عوامل مؤثر فرایند راه‌اندازی کسب و کارهای کارآفرینانه توسط زنان تحصیل‌کرده ایرانی». در *مجموعه مقالات برگزیده و خلاصه مقالات پذیرفته شده اولین همایش اشتغال و نظام آموزش عالی کشور*. تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی، ۱۳۸۴.

اشتغال فارغ التحصیلان نظام آموزش عالی با نگاه ویژه بر وضعیت زنان». در مجموعه مقالات برگزیده و خلاصه مقالات پذیرفته شده اولین همایش اشتغال و نظام آموزش عالی کشور. تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی، ۱۳۸۴.

9. Anker, R. *Gender and jobs: sex segregation of occupational in the world*. Genva: ILO., 1998.

10. Arnold, Barbara J. "Library employment out look". 2005. [on-line]. Available: <http://www.slis.wisc.edu/community/beyond/libraryemploymentoutlook>. [10 Mar. 2006].

۱۱. Frarey, Carlyle J. "Placements and salaries: the 1969 Platea". *Library Journal*, Vol. 1 (Jan 1970): 2099-2104.

12. Myers, Margaret. "The job market for librarians". *Library Trends*, Vol. 34, No.1 (1986): 645- 666.

13. Prince, Hans; De Gier, Wilco. "Image; statue and reputation of librarianship and information work". *IFLA Journal*, Vol. 18, No.2 (1992): 108- 118.

14. "The University of Western Ontario, faculty of information and media studies". Master of Library and Information Science placement survey, 2004. [on-line]. Available: <http://www.fims.uwo.ca/mlis/careers/ placement> . [15 Jul. 2006].

تاریخ دریافت: ۱۳۸۶/۷/۸

۲. اخترپور، محسن. «بررسی وضعیت اشتغال فارغ التحصیلان کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه های دولتی مستقر در تهران از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲». پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده مدیریت اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ایران، ۱۳۷۴.

۳. بیگدلی، زاهد؛ آبام، زویا. «عوامل مؤثر در انتخاب رشته تحصیلی و ... تغییر نگرش دانشجویان کتابداری و روانشناسی در دانشگاه شهید چمران اهواز». *کتابداری و اطلاع رسانی*، دوره ششم، ۲ (تابستان ۱۳۸۲): ۶۷-۴۷.

۴. کومار، کریشان. *روشهای پژوهش در کتابداری و اطلاع رسانی*. ترجمه فاطمه رهادوست و فریبرز خسروی. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران. ۱۳۷۴.

۵. گلکار، ب. *محاسبه نیروی انسانی متخصص تا سال ۱۳۸۸ با استفاده از روش داده - ستانده و MRP*. تهران: مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی، ۱۳۸۱. [طرح پژوهشی].

۶. گنجیان، محمدحسین. «تحقیقی درباره فارغ التحصیلان فوق لیسانس علوم کتابداری دانشگاه تهران در سالهای ۱۳۵۰-۱۳۵۳ و نظام آموزشی علوم کتابداری از نظرگاه آنان». پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ۱۳۵۳.

۷. مجذوب صفا، امیرعباس. «کارنامه پنج ساله (۱۳۵۰-۱۳۴۵): گروه آموزشی کتابداران از دیدگاه فارغ التحصیلان». پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، ۱۳۵۰.

۸. نوروزی، لادن؛ علمی، زهرا. «بررسی روند